

ב' ע' א' ג' ג' (ג')

כ' על כל מוצא פי ד' יחיה האדם (ה, ג)

הה

יהודי אחד בא לפני רבי לוי יצחק מברדייטשוב, ושאלתו בפיו: שהרב יפסוק לו בדין תורה שיש לו עם רבונו של עולם.
נתעטף הרב וישב עם בית דין לדון.

(1)

(2)
(3)

טען היהודי: עני ואביו נאכני, בית ריקם, ואני מוחיב מהתורה להשיא את בת הengeance. וכי לא דין הוא שהקב"ה יספק לי לצרכי החתונה?
7 פסק רבי לוי יצחק בהסכמה הדינית, שהדין עמו. אף נתן לו פסק דין זה בכתב.
שם היהודי והלך לבתו, והכתב בידי.

לפתע באה רוח חזקה ונשאה את הכתב מידו. רץ היהודי אחרי הכתב, שהתגלגלו ישר לתוך תיקו של זוכס גוי [פריז], שישב בכרכורתו על אמ' הדרן.

התהנן היהודי לפניו שיחזר לו את הכתב, המחייב את הקב"ה להזמין לו לצרכי החתונה, אך הלה רצה לדעת מה כתוב בניר שהרוח הביאה ישר אליו.

היהודי התבאיש בספר מה כתוב, אלא שהדוכס מסר את הכתב למתרגם היהודי,
שהעתיק את כל פסק הדין לשפה הפולנית.

הדברים מצאו חן בעיני הדוכס, עד שראה בעובדה הפלאית שהניר התגלגלו לידיו אותן מן השנים, שעלו ליהות השילוח הטוב לעוזר היהודי בצרכי חתונת
וכן עשה.

(2)

(מעניות הנצח)

ויענץ ויענץ ויאכין לחם סאן חקל נל' ירעט וכרי למן פודיעץ כי נל' נל' סלמס נציז
ימה סלאס וכרי מאי' נמצין סכטן חקל נל' ירעט קלמגראס נל' נמן סאן
ונל' אמ' מד עטה, וככל' לכן סטראנוו נל' סאן ולחמי' וכטקי' יט'ה כי קקצ'ו חס טי' זה סאן
מה וליט' מוק' נאמ' נל' פילק' ס' ה' גוטסטע כע וחלדסס פוליך גאנגען מל'רטס, ווועס ספינו
כ' פאן געלע צה'ער' ווועק' ולכו' עלקו צען וסענעס קז'המא נל' נלכל' ס' חט' גוטסטע צען
יל' ק' לאמנט צ'יק'לע נעד'ק' כדרטאו'ן חיל' טענ'יסס נו מן צ'ויאה, מיל' צ'יל'לו' ערליך מעיל'יס
ט'ה' ס' נאס' כאט' קיקס נתחזק' למ' טה'הו'ם גאנס' ח'יך' ויענץ ויענץ, ורקד'ן חיל'
צ'ילד'ן חיל' טי' כלט'ה' צד'ץ עין' צה, ויל' קאנס' טס' כן' הצע' סס' מה'ק' זו ולחמי'
כט'יט' יט'ה וס' נאס' לענ'י' ולס' סקאנפ'ן זו ולל' נט'ה'ל רעט'ו'ס, וט'יט' ווועק'
ויענץ' וסענעס להל' נל' ירעט' ולס' ירעט' הצע'ל' טל' ירעט' ולל' מודע' נאס' מ'
סאן' גולז'ומיסס נאן' מק'נו' טה'נו'ן' נו'ן, ומיל' נאמ' סדר'יך' כ' פה'המא ס' ניל' נמן' ס'
גולז'ומיך' סאן' רק' נל' לאמנט סול'עיך' כ' נל' נל' נא' נא' ימ'ה סלאס' ווועס ס' ליל' נא' ד'ו'ע'ז
ז'ס' נל'ז'ומיך' ככ'ל' נא'ן' וק'יל':

כ' ג' כ' ב'

(י) וברכת את הי אלח'ן. על דרך הפטש: [²³כשתוצר, ימי הירעה שעברו עליך בגלות

מצרים והויתכם שם בשבעות גדול, ותזכיר גם כן ענוי' המדבר עתה, בבוֹאָן בארץ ותאכל
ותשבע מפריה ומטובה תברך על זה לשמו של הקב"ה: ואל' דרך רוז'אל' ²⁴: וברכת את הי'

אלח'ן, הוא מצות עשה לברך המזון, והוא במו: רשות עעה' לגנ'ג' ²⁵, ועשית פשת
לה' אלח'יך' ²⁶. ובואר, על הארץ' ועל' הארץ' ²⁷. ויש לך להתעורר כאן כי יש בפסק זה

פתח להבין סוד הברכות ולא תמצא בכל התורה. בשום מסקום שצוה הקב"ה שנברך לשם
כי אם במקומות הזה, ומה אמר דוד ע"ה: ואברכה שמר' ²⁸, ואמר: הוועדו לו ברכו שמו יי',
ורבים כן. ²⁹על' דורך הפטש אומר תחלה כי' הברכות וכל' הברכות אין' צורך גבורה אלא צורך

חדירות ³⁰, כי' בין' שהוא יתברך מוקור הברכה וכל' הברכות הן' משטלשיות ממנה כל'
הנמצאים תברכים אותו אין' כל' ברכותיהם כדי' לנו. כי' הוא הנמצא הקדמון שהמציא

הנמצאים כלם ומציאותו איננה אלא מציאותו. ומציאותו תספק בעצמו לא צטרך לו ולולתו
כלל, ואם בגין אם יברחו כל היום וכל הלילה מה יתרבה בכך, או מה יתנו לו או מה

שידם יכח' ³¹, אין הטעילם והרובי כי אם אל'יו, כי' כל' המברך על מה שנזהה הוא מעז
על ההשוגה שהא' תעללה המצא' ³² מון' לשפלים כדי' שיתו, ובוכותם ³³ הטעוגה

והפירות מתברכין ומתרבכין, והונגה ואינו מביך גונל' מונ' ההשוגה ומושר'. הטעוגת
תשפלים לכוכבים ומולטי. וזהו שאמר' ³⁴: כל' הגונגה מן העולם הזה بلا ברכה כאילו
גונל' לתקב'ה ולכנסת' ישראל, שנאמר: גונל' אביך ואמו ³⁵. כלומר גונל' לתקב'ה

(3)

כ' כ' "

השוגה המכנית, ישראל הפעם, שבעון זה הפירוט מתמעטין לישראלי בסבגנו, שעניינו כל העולם בולן גדור אחר רבו³⁷, וכל יחיד ויחיד גדור אחר רובי³⁸, לכך יש לו להרואת את עצמו כאילו כל העולם כלו מותע עלי³⁹, ועל דרך הקבלה: וברבכת את ה/ אין הברכה צורך חוויש בלבד גומ איניה הדעת בלבד * אבל הוא לשון תוספת ורבי מלשון: ופרק את חמץ אותה מימין⁴⁰, ויש לך לאחסן מאמר ר' של שאמור בברא מגיעא פרק המקבל בסופו בעניין בעלי חוב⁴¹: ושכבר בשלמותו וברכך⁴², מי שזריך ברכה דחינת הדיוות, יזכה הקדש שאינו צריך ברוכה*. ומקשחה שם בגמרא: ולא, והכתיב: ואכלת שבלת ובלכת את ה/ אלתך, אלא: ולך תהייה צדקה⁴³, יצא הקדש שאינו צריך גדרך שכל הדזקנות שלן, ביארו החכמים ז"ל בפירוש כי התקדש צדיק ברכה אבל אין צדיק צדקה, ומפרש אמרו בברכות⁴⁴: אמר לו שמעאל בני ברכני, וכן במסכת שבת⁴⁵: אמר הקב"ה ?משה היה לך לעוזני, והוא עני הברכה. והנה כאשר אנו מביבים לתקב"ה יש בונה תוספת רוח הקדש, וברכתנו היא סבה שיתברכו כל בריתינו ממן, ואמרו⁴⁶ ש"ז": שהקב"ה מתואה לתפלתו של צדיקים*, ואילו לא הייתה הברכה והתפללה כי אם תודאה לבך למתת יתאותה לתפלתו של צדיקים המועטני, יותר מאשר עמים רבים, ועלא ברב שטח הדורות מלך⁴⁷, אבל לשון, וברכת, עני תוספת ורבי, והוא מלשון ברכה*. הנבעת מן הכלול הוא מתחפלל, ומבקש מהאתנו שנטיב מעשינו ונשוב בתשובה לפניו, ובונה נגרום שייהי רצון לפניינו שיכבשו רחמייך וכורע לו, כי תמיד זה רצונו, אך שעונתוינו מעביבים. ואל תחמה שאני מפרש שאצלינו הוא מתחפלל ומאיתנו הוא מבקש דבר זה, כי מוקוד מלא הוא [דברים י, י"ב] מה ה/ אלקיך שואל מועד נא שילב נורא כביכול מתחפלל וככ"ו.

על תכרע כל, ברך⁴⁸, מי שכל ברך כורע לו.

בעל מירא זו מקרה דבית המקדש נקרא בית תפתי, ואין הכוונה להגביל בו מקום מיוחד שמתפלל שם, אבל הכוונה שהקב"ה אומר שאל התפלות שאנו מתחפלים בכדי הזה שישראל קוב"ה שכניתו שם בתוכינו, אלו בקשות עצםם הם תפלתו ובקשו כביכול, וזה הרצון לפניו. ובזה ג"כ ניחא מה שאמר ישמעאל בני ברכני, שהכחן גדול ביום הקדוש במקומו הקדוש הזה יכזין מאר לכפר בקטורת על העם ובזה ידי רצון מלאני לכבוש רחמי, והוא ליה למייר ישמעאל בני ברך את עמי ישראל, ואמר ברכני, להראות לו כי אילו הוא כביכול רוצה ברכתו להודיע שלא תהא ברכת הדירות קלה כదםיסק.

ברכת חזברון

| דף ז ע"א מנין שהקב"ה כביבול מתחפלל וכו' |

יעין בדברי הרשב"א בעין יעקב, ודבריו מתחקים מדבר. ואני מוסף מעט על דבריו, ולפרש למני כביבול הוא מתחפלל, ואומר אני אצלם עמו וצאן מוציאו הוא מתחפלל, ומבקש מהאתנו שנטיב מעשינו ונשוב בתשובה לפניו, ובונה נגרום שייהי רצון לפניינו שיכבשו רחמייך וכורע לו, כי תמיד זה רצונו, אך שעונתוינו מעביבים. ואל תחמה שאני מפרש שאצלינו הוא מתחפלל ומאיתנו הוא מבקש דבר זה, כי מוקוד מלא הוא [דברים י, י"ב] מה ה/ אלקיך שואל מועד נא שילב נורא כביכול מתחפלל וככ"ו בידינו הוא כי נתן לנו הבחרה בדבר זה, ולכן הוא מבקש דבר זה מהאתנו, ומפרש ביחסיאל [י"ח, ל"א-ל"ב] שהקב"ה מבקש ולמה תמותו בית ישראל והשיבו והיו, כמו כן כל הנבאים מלאים מותה. וזה ג"כ כוונת הראה שהביא

| "זברכת את ה/ אליהיך"

פרשת עקב שופעת ברכות רבות הבאות ממורים: "ואהבך וברךך ותורך", "ברוך תהיה מכל העמים", "בקරך וגאנך ירבין", "ש mach ה/ אליהיך כביבי השמים לר'ך", "ארץ חיטה ושעורה... ארץ אשר אבנעה ברזל ומחריך מחצצ' נחשת". אך מבין כל הברכות, מופיעה ברכה אחת 'חריגה', בה אנחנו אלה שמברכים את ה': "זאכלת ושבעת וברכת את ה/ אליהיך".

| מצווה זו של ברכת המזון מופיעה בפרשה בקשר עם הכניסה לארץ. בדומה לכך, גם מסכת ברכות נקבעה בסדר זרעים, סדר העוסק כולם במצוות התלויות בארץ. מושג הברכה קשור אם כן לארץ ישראל דווקא.

אך מיד לאחר הציגו על ברכת המזון, מופיעה אזהרה: "השקר לך פון תשכח את ה/ אליהיך". מהיגוד בין הציגו על הברכה, לאזהרה, עולה שהברכה משמעה זכרון, המשמרות משכחה, וכפי שנראה, בזכרון עצמו טמונה ברכה.

זכרון אקטיבי

בפרשותנו מזכיר חטא השכחה הגדול, חטא העגל, שבעיטו נשברו לוחות הברית. כשעתם ישראל מפסיק לזכור,لوحות הברית מאבדים את משמעותם. כתיקון, משה משתמש בכוח הזיכרון, "זכר לאברהם לאחיך ולישראל עבדך" (שמות ל, יג), כדי לבטל את הגזירה. בפרשتنا מרחיב משה במה שקרה לעגל הזהב עצמו: "זאת חטאיכם אשר עשיתם את העגל לקחתני ואשרfu אותו באש ואכת אותו טחון熹יב עד אשר דק לעperf ואשליך את עבורי אל הנעל פילד מן החר". העגל, שכלו שכחת ה/

נתן והופך לעיפר, הנזרה ומפוזר, כיה לשכחה הגורמת איבוד עצמי מוחלט.

באותם פשוט, השכחה הינה סוג של אובדן ולעומתה, הזכרון פידושו שימור הקיימם.
ארך הזכרון אינו רק שמיות, יש בו גם פעולה אקטיבית של יצירה מחדש, לדוגמא,
מצות זיכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ז) מתקיימת על ידי הקידוש דוקא,
שהוא פעולה חיובית. יש בזיכרון החיה, הולמת ברכה, "לקראת שבת לנו ונלכה כי
היא מקור הברכה". בכחונו לזכור ולהזכיר ועל ידי כך להוסיף ברכה, שכן הזכרת
שם ה' מחברת את החיים למקורות, מקור השפע. וכך גם ביחסינו עם הארץ. הארץ
מביאה ברכה לפיה מידת הזכרון שבנו.

אומות העולם מכנות את המולדת 'אמא אדמא' - וממשילות אותה לאם שנונתת
לבניה כל מה שבכוחה לתת, מבלי לבוא אתם חשבון על מעשיהם. אך ארץ ישראל
שונה, היא מתנהגת עם בני ישראל כמו אשה, הזקקה לזרק, לזכרון, שיפרה אותה
ויציא ממנה תולדות. כאשר אנו זכרים את שם ה', הארץ נתנתת את פריה בשפע,
אך כאשר אנו שוכחים, הארץ נתרת באשה אלמנה ולא מביאה את ברכתה.

ברכת הארץ

בארץ ישראל נדרשת מאייתנו אחריות על עולם הזכרון והברכה, לטובת המשכתה
(ג) השפע הגשמי והרווחני ממשמי-שמות אל ארצות תחתית.

"למה ארץ ישראל נמשלה לצבי? לומר לך: מה צבי זה אין ערו מהזיק בשרו, אף ארץ
ישראל אינה מחזקת פירוטיה" (חחות קיב ע"א). העור של הצבי קטן מכדי להזיק
את בשרו, ובאותו אופן ארץ ישראל הקטנה אינה יכולה, בטבעה, להכיל בקרבה
אוכלוסין רבים ויבול מבורך. הכל תלוי בזכרון – אם יהיה זכרון מצידנו, הארץ
נתרחיב את עצמה בכל המובנים. ברובד הפיזי, שטחה המצוצם לכארה, יוכל
בפתחיע עוד ועוד תושבים ומשאבים. ברובד הרוחני, יתבטא הרוחב היוצא מגדרו
בנבואה. אין נבואה אלא בארץ ישראל!¹

בפרשتنا מופיעה ההנגדה בין ארץ ישראל, הניזונה מגשמי שמות, לארץ מצרים.
ארץ מצרים היא החפק הנמוד מארץ ישראל. "ומותר לשבוע בכל העולם, חוץ מארץ
מצרים" (הלכות מלכים זולמהות ה, ז). במצרים, השוכנת על נהר הנילוס הרחב והפורת,
ניתן לשכוח ב מהירות את מקור הברכה. מצרים היא ארץ רחבה-ידיים ועתירת
משאבים, עם מקורות מים גדולים ועצומים. ואולם, מבחינה רוחנית היא מקום
דוחק, בית עבדים, ארץ השכחה.

"זיכרת את ה' אלליך כי הוא נתן לך פך לעשותות חיל". ככל הישג שאנו מגיעים אליו
(ג) בארץ ישראל, בתחום החומרני כמו גם הרוחני, علينا לשמהו בכך שיש לנו את הכוח
לעשותו, אך גם לברך ולזכור את הקב"ה, הנתן לנו את הכוח לכך. עליינו לדעת
שבארץ ישראל יש לנו פוטנציאל למגע עם ברכת אינסוף, עם מקור בלתי נדליה של
שפע ועוצמה רוחניים, המתגלה על ידי הזכרון ברוב טובה גשמית ורוחנית.

ארון הברית והלוויים – מרכזי זכרון

בפרשה מתוואר כיצד הלוחות מוצאים את מקומם בארון העדות. מכל כלי המקדש,
השולחן, המנורה והמזבחות, מתייחד הארון בכך שלאקיימים בו כל מעשה. הוא
מושצב בקודש הקודשים, והכהן הגדול נכנס אליו يوم אחת בשנה. תפקיים של הארון
והלוחות הוא חידוש. עמידת הזכרון לפני ה' ועל כן, מכוחו של הארון תבוא ברכת
הארץ. "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצאו איביך" (במדבר י, לה). חציית
הירדן ומלחמת יריחו נעשו בnockחותו ובחבלתו של הארון – הזכרון התמידי נושא
איתו ברכה ונצצון, והוא שפוחת את דלותות הארץ לפני בני ישראל. הארון הוא
המשקה של רמת הזכרון הלאומית.

השבט המופקד על נשיאת הארון הוא שבט לוי, השבט שזכור את ה' גם ברגעי השכחה של חטא העגל. זהו השבט המופקד על הזכרון, על לימוד התורה בעם ישראל ועל כן, זה השבט שדרכו נמשכה הברכה לבני ישראל, "זֶלְתָּת עַלְיכֶם הַיּוֹם בָּרֶכֶת" (שם, כט).

כדי להחיל את הברכה זו, מצוים ישראל לתת מעשר, "עִשֶּׂר בְּשֵׁבֵיל שְׁתַתְעַשֶּׂר" (תענית ט ע"א). נתינת המעשר משמעה השתפות בזכרון, דרך שבט לוי, היא שגורמת לברכה לחול, וממילא מביאה לעשירות וشفע.

השבר לך פן תשבח את ה' אלקייך

(ג. יא)

השבטה לאדם כדיוע מורה על אי החשבה העניין והמגיד מדברنا הביא על כך משל נאה, לעשיר, ששכר אומן שייצר כלים אומנותיים שערכם רב. לצורך זה הוא שכר עבورو בית מלאכה, קנה לו כלים והם קבעו שם תחלקו ברוחחים מכירות הכלים.

באחד הימים פגש העשיר את האומן מהלך ברחוב בשעות העבודה, והאומן הסביר לו שהוא הולך לנכונות את אחד הכלים שאבד לו. כשהשמע זאת העשיר הוא הודיע לו שהוא מבטל את ההסכם ביניהם, ואינו מעוניין להמשיך עמו בקשר.

لتתמייתו של האומן הסביר לו הלה שנитוק הקשר אינו מחייב מהיר הכלי, אלא שאובדן הכלי מוכיח שהאומן אינו שקווע במלאתו ואינו מייצר כמעט מאומה, כי אם הוא היה משתמש בכלבי באופן קבוע לא יתכן שהוא היה נאבד.

מסביר המגיד מדברنا: קיימת התביעה גדולה בשםים על מי ישוכח את דברי התורה שהוא למד. התביעה גדולה מכיוון שהשוכח מוכיח בשכחו שאין הוא שקווע בלמידה תורה והוא אינה יקרה לו. אם הוא היה מכיר את ערך לימוד התורה ואת החשיבות של כל פרט בתורה, לא בנקל הוא היה שוכח את תלמידו.

הנזכר באלו אתה עברי היום את היידן (ט. א). זכרו אה לאמר להן כאן שמע ישראל, רבנן אמר למה"ז למלך שקידש מטרונה בב' בדורות, אבל אהת מהו, "אל המלך, אבל אהת שמרי את השניה, כד קידש הקב"ה יתפוחאי, במעשה ונשמעו, ואבדו": את נעשה שעשו את העגל, "אל משה אבדתן את שמו", נשמע, הו שמע ישראל" (דברים ר' ג, י).

ונזקונה מקיימת ומשתרמת ע"י שני דברים: א' ע"י "שמעו", היינו שמיעת התורה, וזהו שהוא מפחית נשמת חיים בלבוניה. – "אשר נמן לנו תורה אמת וחיה עולם עולם"; ב' ע"י "נעשה", היינו קיום מצוות מעשית, ולהילכת במסורת אבות. וזהו הדרותית והמצוותית שבת גדים הבנים בעודם באיכם, מקשורת אותם בקשר למדש, ישראל. הנעשה והנסמע מיציגים אפס את שתי המרגלות שבתו קידש האלוהים את בנות ישראל. וכאשר מגעה תקופה שה"נעשה" מתרופף, היינו מציגות מעשיות נחלש, האווירה מחרוקנת מתוכן יהוז, ומסורת אבות נעלמת, אז שוגמי אלמוני ישראל, דברי ומונחי האומה להחזרו בעזנו ותעצומות כדי לחקק את הטענה, היינו להגדיל תורה ולהלאירת וע"י ההיסטוריה, "שמעו" הרבצת והפצת תורה ותורתך, תרבותך את ה"נעשה". ולהחותיר לישונם את שני הכתרים, האחד שכנגד נשעה נסנאך נשמע (שבת פח), שבhem היו מושבצות שתי המרגליות.

(8)

(9)

בנין
כשרה

(10)

בראש
3/1

א

11

16

4

(11)

עלינו להכין בקהל גודל ולא יטח; "שמע ישראל!" החמכו לחוק את חנשען, למועד המורה. ואחר' באו יעקבותיו גם הצעה, האורה החרותית שהגירה את קיום המצוות המעשיות. כי "גדול הלימוד שהלמוה מביא לידי מעשה" (קדושין מ) וכן אמרו (תמורה יד) על הפסוק (תמלחים קיט) "עת לעשות לה הטרו תורתך" (תמלחים קיט): "מוטב תחקר תורה ואל תשתקע. תורה מישראל", ועל הפסוק (ירמיה טו) "ואמי עוזנו ואות תורתך לא שמרו" נאמר במדרש רביה (פתוחתא איכה רבתי): "הליyi אוותי עוזנו ותורתך שמרו מחר שמתעסקין בה המאור שבה היה מחזיר לмотב". וזה מה שאמרו חז"ל בספרי ומובא ברש"י על הפסוק: "שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצור" (דברים יב) "שמר זו משנה שאתה צריך לשמרה בבטןך שלא תשכח בעניין שנאמר (משלי כ"ב) כי געים כי שמרם בבטןך ואם שנית אפשר שתשמע ותקייט לא כל שאיןו בכלל משנה איינו בכלל מעשה".

מורא שםים ומורה רבו

את ה' אלקי תירא וגוי (י, כ)

(12)

תניא: "שמעון העמוסוני, ואמרי לה נחמי העמוסוני, היה דורש כלatis שפטועה, כיוון שהגע (דברים י) לאת ה' אלקי תירא, פירש. אמרו לו תלמידיו רבי נלי אוותים שדרשת מוה תחאה עליינו אויר להח' רשות שירלהי ישרר יול דריינר ז"

(13)

אני מתקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא וזרש: את ה' אלקי תירא, לרבות תלמידי חכמים".

(14)

וננה צ"ב נחולוקת שמעון העמוסוני ור"ע, כי לכארוה יקשה מודע זה לא דרש כ"ש "את - לרבות ת"ח" ככו שדרש ר"ע. ואיש נראה בביור נחולוקתם, דלא"ש העמוסוני א"א לדמות מורה ה' למורה תלמידי חכמים, כיוון שא"י אפשר לכלול גניזות מורה אדם במצוות מורה ה', דזה "אין עוד מלבדו" כתיב בגב. ור"ע סבר דחויב נורה לתלמידי חכמים, הוא אופן של מורה ה', שאין החוב מורה ת"ח חיויב בת"ח עצמו, ווק שעיל ידי זה שמכובד תלמידי חכמים מורה כבוד ומורה לקב"ה. אבל ר"ש העמוסוני סבר דחויב כבוד ומורה לתלמידי חכמים הוא חיויב בתלמידי חכם עצמו, ולכן סבר דברה א"א לכלול כבוד ומורה של הקב"ה.

(15)

יעין בחידושי מрон ר"ץ הלוי מה שביאר ברוכב"ם (פ"ה נהלה' ח"ח הל' יא) שכותב, ו"ל: "הרוב הנובהק ורצה לנוחול על כבודו בכל הדברים האלו או באחד מהם לכל תלמידיו לאחד מהן הרשות ביזו". עכ"ל, דמה דעתך הרובב"ם "רבו נובהק" לoka, הוא מושום דגביה רבו נובהק הוא חיויב כבוד ומורה לו ולכן הוא בעליים לנוחול על זה, אבל לתלמידי חכם שאינו רבו, אין יכול לנוחול, שאין הת"ח בעלים על זה. והנפק"מ מזה שרבו נובהק יוכל לנוחול על זה הו, שחייב תלמידיו لكم לפניו. כמלוא עיניו אבל ת"ח שמצוה لكم לפניו בתוך ד' אמות אינו יכול לנוחול על זה". עי"ש.

(16)

וננה אפשר דנפק" מזה אם ת"ח יכול לנוחול על כבודו יש בין ר"ש העמוסוני ור"ע, דלא"ש העמוסוני דמורה הוא חיויב לגברא דת"ח, הר הוא בעליים על זה ויכול לנוחול על כבודו ומורהו, אבל לר"ע דאיינו חיויב לגברא דת"ח עצמו אלא דע"ז זה שמכובד לת"ח מורה כבוד לקב"ה והוא חלק מדין מורה שמים, אין הת"ח יכול לנוחול, ועל דרך מוש"כ דברי הגראי"ז בביור הרובב"ם.

(17)

FOR SEVERAL YEARS, I HAVE BEEN SERVING AS A scholar in residence on summer tours to Europe. One year, after a trip to Italy, my wife and I visited Eretz Yisrael for four days. On Shabbos, I davened in a small shul in Yerushalayim. It was Parashas Eikev, and the two gabba'im approached me and asked if I would be willing to speak.

(18)

Power of
A word

(19)

(5)

To be more accurate, one *gabbai* asked me to speak, and the other said: "Six minutes."

I felt like replying, "My warm-up pitches take six minutes." Given the time constraints, I pointed out that when we read the last few *pesukim* in the Torah, which comprises Hashem's epitaph on Moshe Rabbeinu, we find a great surprise in what the Torah considers his crowning achievement.

The very last *pasuk* in the Torah reads: *וְכֹל תִּרְאֶה שָׁעַד יְהִי כֵּל שְׁמָרָה אֲשֶׁר תִּפְרֹא לְבָבֶךָ, And by all the strong hand and awesome power that Moshe performed before the eyes of all Israel* (34:12).

Rashi explains that each part of this verse refers to one of Moshe Rabbeinu's astounding achievements: *וְכֹל תִּרְאֶה שָׁעַד* refers to him bringing the Torah down from the Heavens to the Jewish people, and *וְכֹל שְׁמָרָה אֲשֶׁר תִּפְרֹא לְבָבֶךָ* alludes to the miracles he performed in the Wilderness. But what was the apex of Moshe Rabbeinu's career as a leader? Rashi says that Moshe's ultimate accomplishment, *לְאַלְמַנְתָּן שְׁמַעַן*, was that "Moshe's heart was uplifted to break the *Luchos* before the eyes of the Jewish people."

Rashi adds that Hashem thanked Moshe for that deed, as alluded to in the words *תְּפַרְאֶה שְׁמַעַן, that you broke* (*Shemos* 34:1), which is a contraction of the words *שְׁבַר שְׁבָר, thank you for breaking [the] Luchos.*

This decision, which Moshe Rabbeinu describes at length in *Parshas Eikev*, seems an unlikely choice for Moshe's utmost achievement. Wouldn't you have guessed that receiving the Torah was more of an accomplishment than breaking the *Luchos*? Why is this seemingly destructive act considered Moshe's crowning glory?

Moshe Rabbeinu nearly gave his life for the *Luchos*. He didn't eat or drink for 40 days and 40 nights while Hashem taught him the Torah, and he had to do battle with the angels to receive the Torah.

Human nature would dictate that after investing such

superhuman effort into receiving the *Luchos*, Moshe would not be so fast to destroy them.

If we were the ones descending that mountain after 40 days of self-sacrifice, would we have broken those *Luchos*? Or would we have told *Klal Yisrael*, "Sorry, you can't have these now. I'm hiding them until you do *teshuva*?"

Would we have had the strength to destroy something for which we had sacrificed so much?

Moshe overcame the natural human tendency to want to protect his investment. That *gewurah* is indeed a crowning achievement.

Rav Gifter expressed a similar thought regarding a Gemara (*Pesachim* 22b):

The Tanna Shimon Ha'amsuni (some say it was Necherniah Ha'amsuni) posited that each *pasuk* that contains the word *הָ* could have been written without that word. He therefore spent many years expounding every occurrence of *הָ* in the Torah. To give you an idea of how much work this took, just the first *pasuk* in the Torah has two such mentions: *בְּאַלְמַנְתָּן שְׁמַעַן הָ*.

We don't know how he expounded each one of the approximately 4,000 appearances of *הָ* in the Torah, but just as an example, he deduced from the seemingly extraneous word *הָ* in the verse: *קְרָב אַתְּ בְּבָבֶךָ, honor thy father* (*Shemos* 20:12), that one is required to honor older siblings as well.

Shimon Ha'amsuni continued with this approach until he reached the verse: *אַתְּ תִּרְאֶה שְׁמָרָה אֲשֶׁר תִּפְרֹא לְבָבֶךָ, You shall be in awe of Hashem, your God* (6:13). Suddenly, he stopped and said, "There can't be another being that we are required to be in awe of alongside Hashem. It must be that my entire thesis was wrong; the word *הָ* in the Torah cannot always be expounded."

Eventually, says the Gemara, R' Akiva found a *derashah* for that *הָ* as well: *טְמִימָה אֲלֹקִים תְּבָרֹת לְמִלְחָמָה, הָ*. This verse teaches us that we are required to be in awe of *talmidei chachamim* as a corollary of our awe of Hashem.

 Asks Rav Gifter: What did R' Akiva see that Shimon Ha'amsuni, who had spent all those years expounding every *nusah*, did not? Why couldn't Shimon Ha'amsuni come to the same conclusion as R' Akiva?

R' Akiva saw Shimon Ha'amsuni, answers Rav Gifter. He saw a man who devoted his entire being to a thesis, working night and day to expound each *nusah*, yet when he found a single occurrence that he couldn't resolve, he was prepared to walk away from it.

The Gemara says that Shimon Ha'amsuni's students asked him, "What will happen to all the *derashos* of the word *nusah* that you expounded until this point?"

"*שָׁמַע שְׁנִיר עַל דָּרְשָׁנָה* just as I received reward for expounding those words," he replied, "*הַשִּׁיר אֲקָבֵל שְׁבָר עַל תְּרִיבָה כִּי, so will I receive reward for abandoning (my thesis).*"

When R' Akiva saw a person so committed to the truth that he was willing to admit that his life's work was mistaken, he said, "This person is worthy of our awe. *אֶלְקוֹחַ תִּרְאֶה לְאַלְקוֹחַ תִּתְהַגֵּד.*"

It's very difficult to say that you're wrong. But that ability is a function of the *middah of gevurah*, the strength that is one of the hallmarks of the Jewish people.

Parshas Eikev is read each year on the cusp of Chodesh Elul, when we begin to prepare for the Yamim Noraim. In order to continue growing throughout our lives, we have to be willing to examine our lives and ask ourselves: Am I compromising on my values? Am I making good choices in my life, or am I making excuses for wrong behavior?

Some questions can be extremely tough to ask yourself: "Is the way I act among secular colleagues acceptable for a *frum* person? Should I continue to work in a place in which my spirituality is being tested on a daily basis? Is running my business requiring access to forms of media that I shouldn't be viewing or reading?"

These are hard questions to ask, because it could mean

walking away from something you've invested tremendous effort to achieve.

But as we prepare for Rosh Hashanah, we have to show Hashem that we have the *gevurah* that Moshe Rabbeinu and Shimon Ha'amsuni displayed, so that we, too, can wear the Crown of Destruction.